

Τμήμα Αρχαιονομίας – Βιβλιοθηκονομίας
Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Ηλεκτρονική Δημοσίευση

Σαράντος Καπιδάκης

sarantos@ionio.gr

Τηλ. 26610-87413

Επισκόπηση Θεμάτων

- Η Ηλεκτρονική Δημοσίευση σήμερα
- Ορισμός Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης
- Κατηγορίες Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης
- Ιστορία Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης
- Παραγωγή Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης
- Υπέρ και κατά Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης
- Παραπομπές Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης

Μεγαλύτερες Κατηγορίες Αγορών στο Ηλεκτρονικό Εμπόριο

- Βιβλία και Πληροφορία (9.2 εκ. χρήστες)
- CD's και Videos (7.2 εκ. χρήστες)
- Υπολογιστές (5.4 εκ. χρήστες)
- Ρουχισμός (4.5 εκ. χρήστες)
- Λογισμικό (4.0 εκ. χρήστες)

Από πάνω από 28 εκατομμύρια αγορές μέσα στο 1999
Commercenet/Nielsen Media Research (1999)

2001: Ψηφιακό Κείμενο ανά Γλώσσα

■ Αγγλικά	■ Ιαπωνικά
■ Γερμανικά	■ Γαλλικά
■ Κινεζικά	■ Ισπανικά
■ Ιταλικά	■ Σουηδικά
■ Μαλαισιανά	■ Κορεατικά
■ Πορτογαλικά	■ Ολλανδικά
■ Δανέζικα	■ Τσέχικα
■ Φινλανδικά	■ Ρωσικά
■ Πολωνικά	■ Ουγγρικά
■ Νορβηγικά	■ Εσθονικά
■ Ελληνικά	■ Βουλγαρικά
■ Κροατικά	■ Βασκικά
■ Τσουλανδέζικα	■ Τουρκικά
■ Αραβικά	■ Άλλες & Αγνωστες
■ Άλλες & Αγνωστες	■ Αλβανικά

Βιομηχανία Περιεχομένου 2001

Μερίδιο αγοράς: Έντυπη δημοσίευση

Μερίδιο αγοράς: Ηλεκτρονική δημοσίευση

Οικονομική σημασία

- Κατάσταση το 2002:
 - 4.000.000 εργαζόμενοι
 - 412 Β Euro, 5% του ΑΕΠ της EU.
- Ρυθμός αύξησης:
 - Ως και 20% κάθε χρόνο
 - 1.000.000 νέοι εργαζόμενοι για 2002 – 2005!
- Το περιεχόμενο παίζει σημαντικό ρόλο!

Περιεχόμενο στην Ευρώπη

- Η Ευρώπη έχει μεγάλη εκδοτική παράδοση, εκδοτικούς οίκους, περιεχόμενο, γλωσσική και πολιτισμική προσαρμογή.
- Αλλά υστερεί σε ψηφιακό περιεχόμενο.
- Προτεραιότητες EU: πρόγραμμα eContent
 - Με 100MEuro για 2001-2004
 - 1. Βελτίωση της **πρόσβασης** και επέκταση της **χρήσης**
 - 2. Παραγωγή περιεχομένου στο παγκόσμιο **δικτυωμένο** περιβάλλον
 - 3. **Διασύνδεση** περιεχομένου

Ηλεκτρονική Υποβολή

- Η υποβολή έντυπης πληροφορίας
 - Περιεχομένου για δημοσίευση (άρθρα, βιβλία, ...)
 - Περιγραφών (έργων, προόδου έργων, ...)
 - Οικονομικών στοιχείων (ΦΠΑ, φορολογικές δηλώσεις)
 - Αιτήσεων (και απαντήσεων) σε υπηρεσίες, συνέδρια
 - ...
- Αντικαθίσταται με ηλεκτρονική
 - Προσωρινά, συχνά υποβάλλεται μαζί με την έντυπη
- Γιατί είναι ευκολότερα επεξεργάσιμη!

Επιστήμη Πληροφόρησης

- Στάδια της ανεπίσημης πληροφόρησης
 - Παραγωγή πληροφορίας
 - Διακίνηση πληροφορίας
 - Χρήση πληροφορίας
- Ακαδημαϊκό δημοσίευμα - Χαρακτηριστικά
 - Τρόπος παραγωγής και κατοχύρωσης πνευματικού έργου
 - Εργαλείο για έρευνα
 - Μέσο επικοινωνίας μιας κοινότητας

Δημοσίευση και Ανάκτηση

- Στάδια της επίσημης πληροφόρησης
- Δημιουργία (και εσωτερική οργάνωση)
 - Το 93% του παραγόμενου περιεχομένου σήμερα (~2003) είναι ψηφιακό
 - **Δημοσίευση**
 - Καταλογογράφηση – ταξινόμηση
 - Οργάνωση δημοσιευμάτων – συλλογών
 - Αναζήτηση
 - Ανάκτηση – παρουσίαση

Ορισμός Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης

- Η παραγωγή, αποθήκευση, δημοσίευση και διακίνηση υλικού (δημοσιευμάτων, π.χ. περιεχομένου στον Ιστό) σε ηλεκτρονική μορφή, με κύριο δίαυλο το Διαδίκτυο και προορισμένων να «αναγνωσθούν» σε οθόνη υπολογιστή ή ειδικών για το σκοπό αυτό συσκευών.
 - είτε για πρώτη φορά, είτε επανέκδοση έντυπου υλικού
- Η ηλεκτρονική δημοσίευση – σχετίζεται με τις ψηφιακές βιβλιοθήκες

Η Ψηφιακή Σύγκλιση

- Ο ψηφιακός κόσμος φέρνει πιο κοντά διαδικασίες και έννοιες που παραδοσιακά ήταν διαφορετικές
- Αρχεία – Βιβλιοθήκες – Μουσεία ...
 - Εκδότες – Βιβλιοθήκες – Χρήστες
 - Ολοκληρώνοντας τις διαδικασίες έκδοσης – δημοσίευσης, οργάνωσης και διάθεσης
 - «Τεχνητός» διαχωρισμός σε ΨΒ και ΗΔ:
 - Τι θα ήταν αρμοδιότητα Βιβλιοθήκης ή Εκδότη
 - π.χ. ISBN/DOI, αναζήτηση, μονιμότητα – διατήρηση, ...

ΗΔ ⊆ ΨΒ ή ΨΒ ⊆ ΗΔ

Για τις ανάγκες των μαθημάτων μας:

- Οι Ψηφιακές Βιβλιοθήκες ασχολούνται με:
 - Οργάνωση, Αναζήτηση και Ανάκτηση
 - Και τις διαπαφές, εργαλεία, τεχνολογίες, ...
 - Από οργανωμένες συλλογές δεδομένων
- Η Ηλεκτρονική Δημοσίευση ασχολείται με:
 - Διακίνηση, Κατάθεση, Συγκέντρωση, Διατήρηση, ...
 - Ανεξάρτητα αν θα οργανωθεί μετά σε ΨΒ ή σε λίστες!

Ηλεκτρονική Δημοσίευση (e-publishing)

- Κατηγορίες Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης:
 - Ηλεκτρονικό Βιβλίο
 - Ηλεκτρονικό Περιοδικό
 - Δημοσίευση στον Ιστό
- Μέσο διακίνησης
 - Φυσικό : CD-ROMs, ηλεκτρονικά βιβλία (e-books)
 - Διαδίκτυο: Ιστός
 - Άλλες τεχνολογίες: WAP, κλπ

Ιστορική Αναδρομή Εξέλιξης Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης

- Χρήση υπολογιστών στην παραγωγή έντυπων δημοσιευμάτων
- Διακίνηση κειμένου *πανομοιότυπου με έντυπο* σε ηλεκτρονική μορφή και με ηλεκτρονικά μέσα
- Αποκλειστικά ηλεκτρονική διακίνηση κειμένου (βάσεις δεδομένων, ηλεκτρονικά περιοδικά)
- Πλήρης εκμετάλλευση ηλεκτρονικού περιβάλλοντος (ερευνητικές προσπάθειες)

Ιστορία Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης

Πρώτες επιστημονικές ηλεκτρονικές δημοσιεύσεις:

- Request For Comment (RFC) / IETF – 1969
- E-Prints / Los Alamos Lab – 1991

Πριν τον Ιστό (με email και μεταφορά αρχείων)!

- Ηλεκτρονική Δημοσίευση ≠ Ιστός
- Αλλά ο Ιστός προσφέρει εργαλεία με φιλικές διαπαφές για Ηλεκτρονική Δημοσίευση
- Ο Ιστός ξεκίνησε το 1993 (δωρεάν Mosaic ...)

Παραγωγή Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης

- Περιοδικά, βιβλία, ..., τεκμήρια, ...
- Ψηφιοποιημένο υλικό
 - Π.χ. έντυπα, φωτογραφίες, βίντεο, ήχο, ...
- Υλικό διατιθέμενο μόνο σε ψηφιακή μορφή
 - Πολυμέσα, ...
- Υλικό σε βάσεις δεδομένων – ηλεκτρονικά αρχεία
 - Που αλλάζει συνεχώς, π.χ. μητρώα οργανισμών
 - Όπως της ΔΟΥ, ληξιαρχεία, ...

Παραγωγοί Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης

- Εκδότες, Βιβλιοθήκες
 - Με κύριο στόχο την παραγωγή ή τη διάθεση
- Μουσεία, κάτοχοι πολιτιστικού υλικού
 - Κυρίως για αυτοπροβολή ή για πολιτιστικούς λόγους
- Κυβερνητικές υπηρεσίες
 - Την κύρια παραγωγή τους ή πληροφοριακό υλικό
 - Π.χ. ΦΕΚ, ιστοσελίδες, μητρώα, ...
- ...

Περιεχόμενο σε Βιβλιοθήκες – Αρχεία – Μουσεία

- Το περιεχόμενο έχει πολλές όψεις - συνιστώσες
- Πληροφοριακή (και κοινό στο οποίο απευθύνεται)
 - Οργανωτική (και απόκτηση νέου υλικού)
 - Αποδεικτική (του δημιουργού του περιεχομένου)
 - Ιστορική (σχετικά συμπεράσματα)
 - ...
- Οι ομοιότητες και διαφορές τους στο ψηφιακό περιβάλλον είναι αντίστοιχες με αυτές στο συμβατικό – αλλά οι διαφορές αμβλύνονται

Διαφορές Πληροφοριακής Όψης

- Τεκμηριώνουν τη γνώση
- Οι διαφορές: βιβλιοθήκη – επιστημονική βιβλιοθήκη – αρχείο – μουσείο, είναι *ψηφιακά* σημαντικές;
- Καλύπτει δια – θεματικά / χρονικά
 - Απευθύνεται σε ευρύ κοινό - εξειδικευμένο
 - Υλικό από πολλούς / λίγους δημιουργούς
 - Μέγεθος: μεσαίο προς μεγάλο, μικρό προς μεσαίο
 - Διαλειτουργικότητα με άλλους αντίστοιχους

Ιδιότητες Περιεχομένου

- Το περιεχόμενο *βιβλιοθηκών, αρχείων και μουσείων* είναι συνήθως πολιτιστικό, και σε ψηφιακές μορφές έχει επιπλέον τις ιδιότητες:
- Είναι περιεχόμενο συνεχιζόμενης αξίας
 - Προορισμένο για μακροχρόνια χρήση - διάρκεια
 - Πρέπει να είναι ανεξάρτητο και να επιζεί από πιθανές αλλαγές σε υλικό, λογισμικό και πρωτόκολλα
 - Δεν αλλάζει ή εξελίσσεται – είναι στατικό
 - Αλλά αυξάνεται

Σύγκλιση Μεταδεδομένων Βιβλιοθηκών + Αρχείων

- *Machine-Readable Card Catalogs* (1960+), AACR2 (1970+)
- *Archival and Manuscript Metadata* (LC, 1984) ενσωματώθηκαν στο *MARC Archival and Manuscript Control* (AMC) format
- *General International Standard Archival Description* (ISAD(G)) (International Council on Archives – Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων, 1994)
- *Encoded Archival Description* (EAD) (Society of American Archivists, 1999)

Νέα Λειτουργικότητα Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης

- Ενσωματώνει με ευκολία ποικίλο υλικό πολυμέσων
- Παρέχει πολύ περισσότερες ευκολίες εκμετάλλευσης του περιεχομένου (πλοήγηση, αναζήτηση, σχολιασμός κλπ.)
- Επιτρέπει ασύγκριτα περισσότερες και αποτελεσματικότερες δυνατότητες πρόσβασης στο δημοσίευμα
- Γίνεται διαθέσιμο καθολικά και διεθνώς

Πλεονεκτήματα Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης

- Τρόπος δημοσίευσης πολύ ευκολότερος από το συμβατικό
- Τρόπος διάχυσης της πληροφορίας πολύ ταχύτερος
 - Δυνατότητα άμεσης διάθεσης / πρόσβασης
- Σημαντικά φθηνότερη
 - Χαμηλό κόστος έκδοσης
- Ελάχιστο κόστος διατήρησης και ενημέρωσης
 - Εύκολες ενημερώσεις (επανεκδόσεις)
- Άρα: εύκολη (και πολλή) δημοσίευση

Μειονεκτήματα Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης

- Εύκολη και πολλή δημοσίευση, άρα:
 - Μεγάλο εύρος ποιότητας
 - Δυσκολότερος εντοπισμός πληροφορίας
 - Ποσοτικά και ποιοτικά
- Τεχνικές δυσκολίες: ταυτοποίησης – διατήρησης – μακροχρόνιας αποθήκευσης και αναφοράς
- Ανωριμότητα, μεταβατικότητα και μη βέλτιστη χρήση της τεχνολογίας
- Δυσκολία ανάγνωσης από την οθόνη
 - Ταχύτερη κόπωση των οφθαλμών από τη χρήση οθόνης
 - Όχι ικανοποιητική, ακόμη, τεχνολογία εμφάνισης κειμένου στην οθόνη

Μορφές Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης

Η Ηλεκτρονική Δημοσίευση μπορεί να εφαρμοστεί με πολλές μορφές, π.χ.

- Πρόσβαση στα δεδομένα
 - Τοπική αποθήκευση ψηφιακών αντικειμένων
 - Σύνδεσμοι σε εξωτερικά ψηφιακά αντικείμενα
 - Συγκομιδή μεταδεδομένων ή / και δεδομένων
- Πρόσβαση σε άλλα συστήματα

Οργανισμοί Ηλεκτρονικών Εκδοτών

- Electronically Published Internet Connection
<http://www.eclectics.com/epic>
- Association of Electronic Publishers
<http://welcome.to/AEP>
- Internet Professional Publishers Association
<http://www.ippa.org>

Διεθνείς Δραστηριότητες – Προσπάθειες

- Συνασπισμοί Βιβλιοθηκών - SPARC
<http://www.arl.org/sparc/core/index.asp?page=a0>
- HighWire Press <http://highwire.stanford.edu/intro.dtl>
- JSTOR, Journal storage project <http://www.jstor.org>
- NewJour: directory of electronic journals and newsletters <http://gort.ucsd.edu/newjour/>
- CatchWord <http://www.catchword.com/>
- CrossRef <http://www.crossref.org/>

Φιλοξενία Δωρεάν Περιεχομένου

- Virtual Avenue
<http://www.virtualave.net/index.gsp>
- Atmosphere Community
<http://www.atmosphere.be>
- NBCi My Website
<http://wwwx.nbc.com/mywebsite>
- PiterWeb <http://www.piterweb.net>
- Escalix-Freepage
<http://www.escalix.com/freepage>
- Phrantic's Tralerpark
<http://dpec.websolve.net/dpec/webpromo>

Θέματα Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης – Προερχόμενα Από Εξέλιξη

- Ηλεκτρονικά βιβλία (e-books)
- Ηλεκτρονικά περιοδικά
- Ηλεκτρονική συγγραφή (+ πολυμέσα)
- Δημοσίευση με υπολογιστή (rtf/doc, latex/dvi)
- Ηλεκτρονική καταχώρηση (+ σχεδιασμός)
- Πίνακες επικοινωνίας, newsletters, ...
- Έκδοση στο Διαδίκτυο

Θέματα Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης – Προερχόμενα Από Αλλαγή

- Διαδικτυακές δυνατότητες
- Νέοι ρόλοι
 - Συγγραφείς, εκδότες, γραφίστας, ...
- Εκμετάλλευση δομής και προσδιορισμός εμφάνισης
- Διαχείριση ψηφιακού υλικού
- Νομικά θέματα – τρόποι χρήσης
- Η αλλαγή στην εκδοτική σαν επιχείρηση

Τεχνολογικά Θέματα Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης

- Εξασφάλιση (έλεγχος) ποιότητας
- Διαλειτουργικά μεταδεδομένα
 - Στο χρόνο
 - Στις εκδόσεις / εξέλιξη των αντικειμένων
- Μακροπρόθεσμη αρχειοθέτηση και διατήρηση
- Προσδιορισμός αρχείων – αντικειμένων (DOI)
- Προσδιορισμός (διαλειτουργική/εξελιξιμής) δομής
- Προσδιορισμός επιθυμητής εμφάνισης

Ηλεκτρονικό Βιβλίο

Είναι κάθε βιβλίο που μπορεί να φορτωθεί και διαβαστεί με υπολογιστή ή εξειδικευμένο μηχάνημα

Η Ψηφιακή Βιβλιοθήκη δεν έχει (συνήθως) ηλεκτρονικά βιβλία, αλλά ηλεκτρονική πληροφορία

Ηλεκτρονικά Περιοδικά

- Ακαδημαϊκή δημοσίευση
- Πρόσβαση
 - Μοντέλα περιορισμού χρήσης
 - Κοινοπραξίες
- Αρχειοθέτηση
 - Και των μεταδεδομένων – DTDs
- Δυνατότητες προσδιορισμού εμφάνισης – XSLT

Παραδείγματα Ελληνικών Ηλεκτρονικών Περιοδικών

- «Το Re-Public είναι ένα ηλεκτρονικό περιοδικό που προβάλλει και αναδεικνύει την καινοτομία στην παγκόσμια πολιτική σκέψη και πρακτική.
<http://www.re-public.gr>»

Ηλεκτρονικό περιοδικό

Εκίνησε η λειτουργία του «eSpritia.gr», ενός ηλεκτρονικού περιοδικού αφιερωμένου στο χώρο της μελέτης, της κατασκευής και της αγοράς σκηνών. Όπως αναφέρεται σε σχετική ανακοίνωση, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε θέματα

οικολογικής δόμησης, εξοικονόμησης ενέργειας και βιώσιμης ανάπτυξης.

Το ηλεκτρονικό περιοδικό απευθύνεται σε μελετητές, κατασκευαστές, τεχνίτες και προμηθευτές οικοδομικών υλικών, όπως επίσης σε φοιτητές και σπουδαστές σχετικών ειδικοτήτων, καθώς και απλους ιδιώτες που αναζητούν εργασία, πληροφόρηση και επαγγελματίες στο χώρο της οικοδομής.

Θέματα Πρόσβασης

- Ελεύθερη (ή μη) Πρόσβαση
 - Πλεονεκτήματα ελεύθερης πρόσβασης
 - Πλεονεκτήματα επί πληρωμή πρόσβασης
- Εμπορική Εκμετάλλευση
 - Μοντέλα διάθεσης και πληρωμής
- Πολιτικές πρόσβασης για ...
 - Διάθεση
 - Δημιουργία - καταχώρηση
 - Απομονωμένη ή συνεργατική καταλογογράφηση

Νομικά Θέματα Πρόσβασης

- Νομικά θέματα σχετικά με ...
 - Πνευματικών δικαιωμάτων (συνεργατικά:)
 - Αντιγραφής (άμεσης ή έμμεσης)
 - Αντιγράφων ασφαλείας

Πρότυπα Περιγραφών

Πρότυπα με διαφορετικούς ρόλους

- SGML, XML
- DTD
- XSLT
- Πρότυπο TEI
- ... παραδείγματα ...
 - Σε ηλεκτρονικά περιοδικά
 - Σε ηλεκτρονικές διατριβές

Ο Ρόλος του Επιστήμονα της Πληροφορίας

- Μεγάλη διαθέσιμη ποσότητα πληροφορίας
- Και πιο ανομοιογενής
- Χωρίς να περνά τα καθιερωμένα στάδια κρίσης (self-publishing)
- APA:
 - Μεγαλύτερες ανάγκες οργάνωσης
 - Ανάγκες εξειδικευμένης αναζήτησης και παρουσίασης της πληροφορίας